

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

У статті досліджено структуру інвестиційного портфеля страхових компаній в Україні з метою оцінки ефективності інвестиційної діяльності та інвестиційної стратегії, яку проводять дані страхові організації. Визначено основні напрями інвестування коштів компаній-лідерів на страховому ринку України.

Ключові слова: інвестиційна діяльність страхових компаній; структура інвестиційного портфеля; інвестиційна стратегія страховика; напрями розміщення активів страховика; інвестиційні ресурси страхової компанії.

ВСТУП.

Актуальність проблематики. Страхування в економічно розвинених країнах відіграє значну роль у сфері забезпечення фінансової і соціальної стабільності суспільства та залучення додаткових інвестиційних ресурсів. Однак це відбувається тільки за певних економічних і фінансових умов. Необхідною умовою розвитку страхування є високий рівень розвитку фінансового і, насамперед, фондового ринку, значне зростання добробуту населення. Саме істотне поліпшення матеріального добробуту населення, масштабний розвиток великого, середнього та малого бізнесу формує основу розвитку страхового ринку. Проте в Україні у сучасних умовах спостерігається рецесія економіки та криза на фінансовому ринку, тому дотримання ефективної організації страхової та інвестиційної діяльності страхових компаній та формування оптимального інвестиційного портфеля є однією з головних проблем на вітчизняному страховому ринку.

Постановка проблеми. З урахуванням складної економічної та політичної ситуації в Україні, необхідно на основі структури інвестиційного портфеля вітчизняних страхових компаній проаналізувати ефективність інвестиційної діяльності страхових організацій та визначити, які інвестиційні стратегії застосовують компанії-лідери на вітчизняному страховому ринку. Необхідно визначити чи є ефективними консервативна, помірна та агресивна інвестиційна стратегія на вітчизняному страховому ринку. Відповідно, враховуючи отримані результати з інвестиційної діяльності для даних страхових компаній, доцільно визначити найбільш ефективну інвестиційну стратегію для вітчизняних страхових компаній в умовах дефіциту ресурсів на фінансовому ринку України.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Стабілізація економічної ситуації в Україні набуває все більшого значення. У цьому контексті аналіз розвитку страхового ринку як принципово нового напрямку пошуку коштів для фінансування економіки країни є недостатньо дослідженим. Необхідною умовою забезпечення фінансової стабільності страхового ринку України є процес оптимізації інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній, що передбачає розробку ефективної інвестиційної стратегії та формування оптимального інвестиційного портфеля. Необхідність створення ефективної інвестиційної стратегії та методу якісного управління інвестиційною діяльністю страхових компаній, що враховує особливості ринкових відносин у вітчизняній економіці та необхідність адаптації інвестиційного портфеля, визначили мету та завдання даної роботи.

Завданнями даної статті є:

- визначення особливостей агресивної, консервативної та помірної інвестиційної стратегії;
- дослідження структури інвестиційного портфеля страхової компанії на вітчизняному страховому ринку в залежності від обраної інвестиційної стратегії;

- визначення основних напрямів інвестування коштів страхових компаній в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі формування інвестиційної стратегії страховими компаніями.

Предметом дослідження є структура інвестиційного портфеля страхової компанії відповідно до обраної інвестиційної стратегії.

Перша частина статті присвячена обґрунтуванню теоретичних основ сутності класифікації інвестиційної стратегії страхових організацій.

Друга частина статті присвячена визначенню структури інвестиційного портфеля страхової компанії відповідно до обраної нею інвестиційної стратегії, що дає можливість визначити ефективність інвестиційної діяльності страхової організації на вітчизняному страховому ринку; на основі статистичних даних досліджено основні напрями інвестування коштів на страховому ринку України.

Так у пункті 2.1. досліджено особливості формування інвестиційного портфеля страхової компанії за умови агресивної інвестиційної стратегії. У пункті 2.2. визначено напрями інвестування та структуру інвестиційного портфеля за умови консервативної інвестиційної стратегії страхової компанії на вітчизняному страховому ринку. У пункті 2.3. охарактеризовано особливості інвестиційного портфеля страховика у разі ведення помірно-консервативної інвестиційної стратегії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти управління інвестиційною діяльністю страхових організацій на макроекономічному та мікроекономічному рівні порушувалися у працях таких зарубіжних учених як І.Т. Балабанов, Дж. К. Ван Хорн Е.Ф. Жуков, О.В. Забеліна (у питаннях дослідження теоретичних аспектів інвестиційної діяльності страхових компаній), Д. Норткотт, Л.А. Орланюк-Малицька (в частині особливостей розробки інвестиційної стратегії), В.С. Райхер (у питанні визначення страхування як форми "організації централізованого страхового фонду за рахунок децентралізованих джерел: з внесків, зроблених в цей фонд його учасниками"), Л.І. Рейтман, В.В. Шахов (в частині трактування понять "страховий резерв" та "страховий фонд"), Р.Т. Юлдашев (зосереджує свою увагу на практичних аспектах інвестиційної діяльності), В.Е. Янов (у дослідженні принципів організації, регулювання та оптимізації інвестиційної діяльності страхових компаній), У. Шарп (у процесі побудови теорії портфельного інвестування), а також інших.

Також, питання здійснення інвестицій страховиками та проблеми інвестиційної діяльності страхових компаній розглядаються в наукових роботах і вітчизняних вчених.

Значний внесок у дослідження особливостей формування і регулювання страхового ринку, у тому числі інвестиційної діяльності страхових компаній, належить

В.Д. Базилевичу Так, В. Д. Базилевич зазначає, що основним джерелом отримання прибутку для страхової компанії є не тільки збір страхових платежів, а також інвестиційна діяльність, тобто вкладення частини тимчасово вільних коштів резервного страхового фонду в прибуткові проекти [1].

Сферою наукових інтересів А. В. Василенко є інвестиційна діяльність страхових компаній як об'єкт державного регулювання, у її наукових працях дістала подальшого розвитку класифікація інвестицій страхових компаній. А.В. Василенко зазначає, що інвестиційна діяльність страхових компаній як сукупність дій щодо реалізації інвестицій віддзеркалює інвестиційну функцію страхування, має галузеву специфіку і тісний взаємозв'язок зі страховими операціями. Макроекономічні функції інвестиційної діяльності страховиків полягають у мобілізації капіталу, перерозподілі вільних ресурсів на фінансових ринках, підвищенні загальної ефективності національної економіки та забезпеченні її конкурентоспроможності. Мікроекономічні функції інвестиційних операцій страхових компаній пов'язані з гарантуванням платоспроможності, підвищенням капіталізації, зменшенням ризиків через диверсифікацію вкладень, забезпеченням приросту капіталу власників страхових полісів. Інвестиційна діяльність страхових компаній залежить від двох основних чинників – спеціалізації та розміру інвестиційного потенціалу страховика [2, с. 11].

Н. В. Ткаченко відзначає, що інвестиційна діяльність є головною, бо вона створює умови для виконання страхових зобов'язань перед клієнтами [2, с. 6].

О. Небилиця, аналізуючи інвестиційну стратегію страхової компанії, показує, що вона становить єдине ціле з основною її діяльністю – здійснення різних видів страхування і не може бути відірвана від цієї діяльності. А це означає, що створені в процесі страхової діяльності фінансові фонди повинні бути ефективно розміщені на інвестиційному полі України [4, с. 48-49].

Результати наукових праць можуть виступати теоретичною та методологічною базою дослідження.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорії інвестиційного розвитку, менеджменту страхових компаній, дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі теорії страхування і управління інвестиційною діяльністю страховиків. Методологічною основою дослідження стали такі методи наукового пізнання, як спостереження, узагальнення, аналіз і синтез, аналогія, індукція, а також системний підхід до вирішення певних завдань з ціллю досягнення мети дослідження.

У процесі проведення дослідження автором були використані наступні статистичні методи: метод вибіркового дослідження, побудови статистичних таблиць, методи вивчення структури і динаміки соціально-економічних процесів і явищ, індексний метод, метод аналізу.

У якості інформаційної бази дослідження, що забезпечує репрезентативність вихідних даних, достовірність, надійність і точність висновків, пропозицій і рекомендацій, виступає нормативно-правова база, що регулює функціонування страхових компаній в Україні; офіційно опубліковані дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; експертні оцінки та розробки вітчизняних і зарубіжних економістів; матеріали офіційно опублікованої вітчизняної статистики страхового ринку; фінансова звітність страхових компаній в Україні, матеріали, представлені в мережі Інтернет, а також особисті дослідження автора.

Теорія інвестиційного портфеля була розроблена американським вченим Марковіцем, який визначав зміст портфеля як способу вкладання інвестором своїх заоща-

джень у різні види активів, та Уільямом Шарпом, який визначає послідовність формування інвестиційного портфеля, а саме: вибір інвестиційної політики, аналіз ринку цінних паперів, формування портфеля цінних паперів.

РЕЗУЛЬТАТИ.

1. Теоретичні основи визначення інвестиційної стратегії страхової компанії

У вітчизняній економічній літературі до визначення сутності інвестиційного портфеля страхової компанії як економічної категорії приділено недостатньо уваги. Інвестиційний портфель – це сукупність різних інвестиційних цінностей, які виступають інструментом досягнення конкретної інвестиційної мети. **Головною метою інвестиційного портфеля** є забезпечення реалізації інвестиційної стратегії компанії шляхом підбору найбільш ефективних та безпечних об'єктів інвестування. Основним завданням у процесі формування інвестиційного портфеля страхової компанії є оптимальний розподіл інвестиційних ресурсів страхової відповідно до розробленої інвестиційної стратегії.

Інвестиційна стратегія є системою довгострокових цілей інвестиційної діяльності страхової компанії, які визначаються загальними завданнями її розвитку та інвестиційною політикою, а також передбачає вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення [5, с. 41].

Інвестиційний портфель формується відповідно до інвестиційної стратегії (політики) з урахуванням таких чинників:

- фінансової можливості інвестора (наявності внутрішніх джерел фінансування);
- можливості залучення зовнішніх джерел фінансування, вітчизняних та іноземних;
- інвестиційного клімату;
- кон'юнктури інвестиційного ринку;
- особливостей інвестиційної стратегії (рівень агресивності інвестиційної стратегії, схильність інвестора до ризику, спроможність ефективно управляти портфелем) [6, с. 43].

В залежності від менталітету та поведінки страховика, з урахуванням факторів доходності та ризикованості розміщення коштів, інвестиційна стратегія може бути:

- консервативна;
- помірна;
- збалансована;
- агресивна.

Відповідно, найменш ризикованою є консервативна інвестиційна стратегія, але при цьому її прибутковість є стабільною і невисокою. Загалом, більшість вітчизняних страхових компаній дотримуються саме консервативної інвестиційної стратегії.

Помірна та збалансована інвестиційні стратегії передбачають отримання середнього рівня прибутковості з урахуванням помірною рівня ризику.

Найбільш ризикованою є агресивна інвестиційна стратегія, яка націлена на тримання максимальної прибутковості та прийняття високо рівня ризику втрат розміщених інвестиційних ресурсів.

З урахуванням складної економічної та політичної ситуації в Україні, необхідно проаналізувати ефективність інвестиційної діяльності страхових компаній та визначити, які інвестиційні стратегії застосовують компанії-лідери на вітчизняному страховому ринку. Необхідно визначити чи є ефективними консервативна, помірна та агресивна інвестиційна стратегія на вітчизняному страховому ринку. Відповідно, враховуючи отримані результати з інвестиційної діяльності для даних страхових компаній, доцільно розробити оптимальну інвестиційну стратегію в умовах дефіциту ресурсів на фінансовому ринку України.

Розглянемо динаміку структурного співвідношення активів декількох страхових організацій на страховому ринку України, що входять в першу двадцятку лідерів, проаналізуємо динаміку структури інвестицій даних компаній з метою оцінки ефективності їх інвестиційної діяльності та визначення їх інвестиційної стратегії.

З метою дослідження ефективності інвестиційної діяльності страхових компаній, обрано вітчизняні страхові компанії, які проводять:

1. Агресивну інвестиційну стратегію.
2. Консервативну інвестиційну стратегію;
3. Помірну інвестиційну стратегію.

2.1. Інвестиційний портфель страхової компанії за умови агресивної інвестиційної стратегії.

З метою дослідження інвестиційної діяльності страхової компанії, що займається страхуванням життя та проводить агресивну інвестиційну стратегію обрано страхову компанію "Ренесанс-Життя".

Дана компанія займає лідируючі позиції на ринку страхування життя в Україні, оскільки стабільно входить до ТОП-10 страхових компаній, які займаються страхуванням життя, так за 2013 рік компанія у рейтингу страхових компаній посіла:

- 6 місце за розміром отриманого інвестиційного доходу;
- 1 місце за розміром валових страхових премій;
- 2 місце за кількістю укладених договорів;
- 9 місце за розміром активів;
- 9 місце за розміром страхових резервів;
- 17 місце за розміром власного капіталу [7].

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії "Ренесанс Життя" є отримання максимальної прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов надійності та ліквідності активів [8].

Таким чином, страхова компанія ТОВ СК "Ренесанс Життя" є агресивним інвестором, орієнтованим, насамперед, на прибутковість і надійність вкладень. Усі рішення приймаються колегіально шляхом щомісячних або позачергових зборів Інвестиційного комітету на основі детального аналізу будь-яких видів інвестицій.

Вибір об'єктів інвестування страховою компанією "Ренесанс-життя" здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства. Страхова компанія здійснює інвестиції наступних типів:

- розміщує кошти на депозитних рахунках;

Частина інвестиційних ресурсів страхової компанії розміщені на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (такі банки як Ощадбанк, ЮніКредит Банк, Райффайзенбанк, ПриватБанк). Депозити відкриті як на довгостроковий,

так і середньостроковий період. Цей захід дозволяє знизити ризики різкої зміни процентних ставок і використовувати грошові кошти максимально ефективно. Депозити розміщені у національній валюті, проте укладені з банками угоди дозволяють оперативного розмістити кошти і в іноземній валюті. Дана умова дозволяє знизити ризики коливань курсу гривні по відношенню до долара США або євро.

- розміщує кошти в акції та облигації українських емітентів;

Частка коштів, розміщених в акціях, вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації і може помітно коливатися, досягає майже 30% від загального обсягу інвестованих коштів. Дані активи складаються з цінних паперів емітентів, потенціал зростання яких досить високий як в середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі, а платоспроможність емітентів може бути підтримана державою. У 2013 році дані активи придбані з середньостроковим і довгостроковим періодом інвестування, і короткострокові коливання їх ринкової вартості не впливають на прибутковість в майбутньому. В інвестиційному портфелі СК "Ренесанс-Життя" кошти розміщено в акції Авдіївського коксохімічного заводу, Єнакіївського металургійного комбінату, ПАТ "Укрнафта", ПАТ "Домінанта-Колект", ВАТ "Завод ГТМК", ВАТ "Закритий інвестиційний фонд "Таурис Юкрейн Девелопмент", ПАТ "Закритий інвестиційний фонд "АМРІТА" та інші.

Портфель облигацій ТОВ "СК "Ренесанс Життя" складається з емітентів, що мають як найвищий кредитний рейтинг міжнародних рейтингових агентств (Moody's, S&P, Fitch), так і входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю). В облигаційному портфелі компанії присутні як корпоративні, так і державні облигації. В інвестиційному портфелі є облигації таких емітентів: ПАТ Миронівський хлібопродукт, ЗАТ "Оптима Плюс", ВАТ Банк "ВТБ".

- частину активів передає в довірче управління.

ТОВ "СК" Ренесанс Життя співпрацює тільки з надійними керуючими компаніями, що мають значний досвід роботи на фінансових ринках і високий кредитний рейтинг.

Загалом СК "Ренесанс життя" здійснює інвестиції у такі категорії активів, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування" для представлення страхових резервів: грошові кошти на поточних рахунках та банківські вклади, нерухоме майно, цінні папери, інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України та надає кредити страхувальникам-громадянам (табл.1).

Таблиця 1. Структура інвестиційного портфеля страхової компанії "Ренесанс Життя"

Активи	2011	2012	2013	I півр. 2014
грошові кошти на поточних рахунках	30,63%	20,47%	15,14%	4,09%
нерухоме майно	20,94%	20,12%	23,21%	20,1%
акції	30,00%	25,29%	25,03%	27,03%
облігації	2,5%	3,1%	-	3,09
банківські вклади (депозити)	0,00%	15,00%	20,00%	0,01%
цінні папери, що емітуються державою	0,00%	0,54%	0,80%	44,72%
інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	15,75%	15,34%	15,73%	0,73%
кредити страхувальникам-громадянам	0,18%	0,05%	0,09%	0,23%
Усього	100%	100%	100%	100%

*Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності [8]

Можна констатувати, що інвестиційна політика страхової компанії "Ренесанс Життя" є досить активною, компанія швидко реагує на зміни на фінансовому ринку та адекватно формує структуру інвестиційного портфе-

ля відповідно до умов ринку. Інвестиційна стратегія є агресивною, ознаками цього є такі дані:

По-перше, незначна частка вкладень в інвестиційному портфелі припадає на активи, що мають середню

доходність і водночас володіють низьким ступенем ліквідності – це нерухоме майно (впродовж 2011 – I півріч. 2014 рр. частка в інвестиційному портфелі складає приблизно 20%) та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України (впродовж 2011 – 2013 рр. частка в інвестиційному портфелі складає приблизно 15%, і лише, починаючи з 2014 року їх частка суттєво зменшена до практично 1%).

По-друге, компанія активно використовує істинно ринкові вкладення – акції та інші цінні папери підприємств. На кінець аналізованого періоду їх сумарна частка становила більше 27%. Причому якщо б ми вважали інвестиційну політику досліджуваного страховика консервативною, то вкладення в цьому напрямі мали б становити облігації. Однак на кінець аналізованого періоду майже всі вкладення зроблені в акції, а це більш ризиковий інструмент.

По-третє, після 2013 року незначна частка вкладень (лише 4% станом на 6 міс. 2014 р.) припадає на грошові кошти – актив, що володіє абсолютною ліквідністю, але і не приносить дохід.

2.2. Інвестиційний портфель страхової компанії за умови консервативної інвестиційної стратегії.

З метою дослідження інвестиційної діяльності страхової компанії, що займається страхуванням життя та проводить консервативну інвестиційну стратегію обрано страхову компанію "Планета страхування".

Дана компанія займає високі позиції на ринку страхування життя в Україні, стабільно входить до ТОП-20 страхових компаній, які займаються страхуванням життя, так за 2013 рік компанія у рейтингу страхових компаній посіла:

- 18 місце за розміром отриманого інвестиційного доходу;
- 22 місце за розміром валових страхових премій;
- 18 місце за кількістю укладених договорів;
- 19 місце за розміром активів;
- 19 місце за розміром страхових резервів;
- 22 місце за розміром власного капіталу [7].

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії "Планета страхування" є отримання прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов максимальної надійності та ліквідності активів [9].

Таким чином, страхова компанія "Планета страхування" є консервативним інвестором, орієнтованим, насамперед, на надійність та ліквідність вкладень. Усі інвестиційні рішення приймаються на основі детального аналізу варіантів розміщення коштів.

Вибір об'єктів інвестування страховою компанією "Планета страхування" здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства. Страхова компанія здійснює інвестиції наступних типів:

- розміщує кошти на депозитних рахунках;
Значна частина інвестиційних ресурсів страхової компанії розміщена на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (такі банки як Ощадбанк, ПАТ "Інтеграл-банк", ПАТ "Platinum Bank", ПАТ "Піреус Банк", АТ "Райффайзен Банк Аваль"). Депозити відкриті як на довгостроковий, так і середньостроковий період. Депозити розміщені у національній валюті і в іноземній валюті (долар США та євро). Кошти розміщені у найбільш вигідні депозитні програми з високими відсотковими ставками.
- інвестує кошти у цінні папери, що емітує держава;
Кошти розміщено в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), при цьому їх частка у структурі інвестиційного портфеля поступово зростає.
- розміщує кошти в акції та облігації українських емітентів;

Частка коштів, розміщених в акціях українських підприємств, вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації і може суттєво коливатися, не перевищує 10% від загального обсягу інвестованих коштів. Дані активи складаються з цінних паперів емітентів, платоспроможність яких може бути підтримана державою. У 2011 році дані активи придбані з середньостроковим періодом інвестування. В інвестиційному портфелі СК "Планета страхування" кошти розміщено в акції ВАТ "Укрэнерготранссервіс", ВАТ "Енергометалоконтракт" та інші.

Портфель облігацій "СК "Планета страхування" складається з емітентів, які входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю). В інвестиційному портфелі є облігації таких емітентів: ПАТ "Укртелеком", ТОВ "Актив Буд-Інвест", ПАТ "УкрСиббанк".

- здійснює інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України.

СК "Планета страхування" інвестує кошти за такими напрямками як будівництво житла та розвиток інфраструктури туризму.

Загалом СК "Планета страхування" здійснює інвестиції у такі категорії активів, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування" для представлення страхових резервів: грошові кошти на поточних рахунках та банківські вклади, нерухоме майно, цінні папери, права вимоги до перестраховиків, інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України та надає кредити страхувальникам-громадянам (табл. 2).

Таблиця 2. Структура інвестиційного портфеля страхової компанії "Планета страхування"*

Активи	2011	2012	2013	I півр. 2014
грошові кошти на поточних рахунках	19,10%	18,47%	15,14%	14,50%
нерухоме майно	11,21%	12,10%	13,20%	13,20%
акції	9,10%	7,40%	5,70%	2,30%
облігації	10,50%	9,10%	8,10%	3,09%
банківські вклади (депозити)	30,00%	32,00%	35,00%	25,01%
цінні папери, що емітуються державою	10,00%	9,40%	5,80%	24,72%
інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	5,23%	5,37%	5,73%	4,75%
права вимоги до перестраховиків	5,00%	6,00%	10,10%	11,20%
кредити страхувальникам-громадянам	0,10%	0,05%	1,09%	1,23%

*Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності [8]

У інвестиційній діяльності СК "Планета страхування" можна виділити наступні складові, що відповідають вимогам консервативної стратегії:

- компанія інвестує кошти, що відповідають розміру страхових зобов'язань перед клієнтами, а також власні кошти;

- інвестиційна діяльність страхової компанії спрямована на забезпечення здатності компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед клієнтами за будь-яких умов;
- необхідною умовою здійснення інвестиційних вкладень є абсолютне дотримання законодавства України, що стосується страхової та інвестиційної діяльності;

- пріоритетом при здійсненні інвестиційних вкладень компанії є надійність, тобто збереження коштів клієнтів, а також власних коштів компанії;

- максимізація прибутковості інвестиційних операцій допустима лише за умови дотримання критерію надійності

Проте, проаналізувавши структуру інвестиційного портфеля СК "Планета страхування", можна виокремити наступні недоліки:

- портфель має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування;

- інвестиції проводяться в основному в активи у національній валюті, що на рівні сучасної волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;

- СК "Планета страхування" приймає на себе високий ризик розміщення більшої частини свого фінансового потенціалу у фінансовий сектор економіки у зв'язку з тим, що останній має вкрай високі кредитні ризики на сучасному етапі;

- організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда в економічній ситуації в Україні;

2.1. Інвестиційний портфель страхової компанії за умови помірно-консервативної інвестиційної стратегії.

З метою дослідження інвестиційної діяльності страхової компанії, що займається страхуванням життя та проводить помірно-консервативну інвестиційну стратегію обрано страхову компанію ПрАТ "УАСК АСКА-ЖИТТЯ".

Страхова компанія "АСКА-ЖИТТЯ" позиціонується на національному ринку як одна з провідних та надійних страхових компаній зі страхування життя. Напрямок діяльності страхової компанії є популяризація страхування життя як джерела надходження в економіку країни довгострокових інвестиційних ресурсів.

Компанія проводить вивчення ринків інвестицій для забезпечення високої прибутковості страхових резервів. Відповідно до Закону України "Про страхування" 85% (19 442 тис. грн.) отриманого інвестиційного доходу у 2013 році було спрямовано на збільшення страхових резервів, що забезпечило компанії додатковий інвестиційний прибуток. Статутний фонд страхової компанії становить 19 385 тис. грн., що повністю відповідає вимогам Закону України "Про страхування" [10].

Структура активів компанії відповідає вимогам законодавства України, а основну частку активів складають грошові кошти, тобто активи, що мають високий рівень ліквідності (табл. 3).

Таблиця 3. Структура активів ПрАТ "УАСК АСКА-ЖИТТЯ" на кінець 2013 року*

	розмір активів, тис.грн	частка активів
Грошові кошти	147 179,0	68,02%
Основні засоби	16 460,0	7,61%
Довгострокові інвестиції	52 189,0	24,12%
Нематеріальні активи	537,0	0,25%
Всього	216 365,0	100%

*Джерело: складено на основі [11]

Для забезпечення платоспроможності за укладеними договорами добровільного страхування життя станом на 30.06.2014 року ПрАТ "УАСК АСКА-ЖИТТЯ" сформувало страхові резерви в обсязі 163 505 тис. грн., що на 1 415 тис. грн. більше, ніж станом на

30.06.2013 року. Страхові резерви сформовані відповідно до вимог чинного законодавства України виключно якісними і високоліквідними активами. Структуру інвестиційного портфеля страхової компанії у 2013 році наведено у таблиці 4.

Таблиця 4. Структура розміщення активів для представлення резервів СК "УАСК АСКА-ЖИТТЯ" у 2011 та 2013 рр.*

Категорії активів, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування" для представлення страхових резервів	2011		2013	
	резерви із страхування життя, тис. грн	Частка активів, %	резерви із страхування життя, тис. грн	Частка активів, %
Усього:	147200,0	100%	166239,0	100,00
грошові кошти на поточних рахунках	793	0,5	11731	7,06
банківські вклади (депозити)	78780,0	53,5	113377	68,20
– у тому числі в іноземній валюті	0,00	0,00	552	0,33
банківські метали	0,00	0,00	0,00	0,00
нерухоме майно	15800,0	10,80	16110	9,69
акції	12908,75	25,0	15427	9,28
облігації	5163,5	10,0	9299	5,59
іпотечні сертифікати	0,00	0,00	0,00	0,00
цінні папери, що емітуються державою	0,00	0,00	0,00	0,00
права вимоги до перестраховиків	175,0	0,1	295	0,18
кредити страхувальникам	37,0	0,1	0,00	0,00

*Джерело: складено автором на основі [11]

Як бачимо, за даними табл. 4. основну частку інвестиційних коштів страхової компанії складають банківські вклади. Даний напрям інвестування є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України, хоча з урахуванням складної економічної ситуації, відбір банківських установ має бути максимально відкореговано за критерієм їх надійності та платоспроможності.

Значну частку у структурі інвестиційного портфеля компанії у 2013 р. (приблизно 10%) займають акції підприємств. Цей напрям інвестування є одним з найбільш прибуткових, але при цьому і досить ризикованим. При цьому,

частка акцій у структурі портфеля у 2011 році була значно вищою і складала 25%. Це означає, що у 2011 р. Інвестиційна стратегія компанії була більш агресивною та спрямованою на отримання максимального прибутку.

Страхова компанія "АСКА-ЖИТТЯ" впродовж 2011-2014 р. абсолютно не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України. Дана особливість компанії є не характерною для

більшості страхових компаній, що є лідерами на страховому ринку життя в Україні.

Вибір об'єктів інвестування страховою компанією "УАСК АСКА-ЖИТТЯ" здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства. Страхова компанія здійснює інвестиції наступних типів:

- основні кошти розміщує на депозитних рахунках таких банків: Дельта Банк, Мегабанк (Київська філія), Укрсоцбанк, ПроФінБанк, Актив-Банк Альфа-Банк, Всеукраїнський Банк Розвитку, Індустріал Банк, Піреус Банк, Правекс-Банк, ПУМБ, Платинум Банк, Стандар, Банк Фінанси та Кредит, Кредит Дніпро Банк, БМ Банк, Укресімбанк філія (м.Львів), Укресімбанк філія (м.Дніпропетровськ), Укресімбанк філія (м.Донецьк), Укрбізнесбанк, Хрещатик, Всеукраїнський Акціонерний Банк Київська Русь Банк, Форум Банкта інші [11].

Як бачимо зі списку банків, можна зробити висновок, що надалі страховій компанії необхідно переглянути список банків, у які вкладаються кошти, оскільки деякі банки є ризиковими для інвестування, хоча ставки за депозитами в них є високими

- розміщує кошти в акції та облигації українських емітентів;

Розміщено акції у такі українські підприємства: Азовсталь, Алчевський МК, Алчевський коксохімічний завод, Авдіївський коксохімічний завод, Донецькокс, Донецький металопрокатний завод, Дніпроенерго, Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат, Західенерго, Запорізький МК, "Запоріжсталь", Запоріжобленерго, Закарпаттяобленерго ЕК, Запорожжокс, Київенерго АЕК, Львівобленерго, Маріупольський металургійний комбінат ім.Ілліча, Одесаобленерго ЕК, Роганська картонна фабрика, Стахановський завод феросплавів, Стахановський вагобудівний завод, Тернопільобленерго, Українська автомобільна корпорація, Укртелеком, Центральний гірничо-збагачувальний комбінат, Харківобленерго, Харцизький трубний завод, Прискорення ЗНКІФ, Донецький металургійний завод, Дніпропетровський трубний завод та інші [11].

Як бачимо зі списку підприємств у акції яких розміщено кошти компанії, можна зробити висновок, що надалі страховій компанії необхідно переглянути список підприємств, у які вкладаються кошти, оскільки деякі об'єкти є ризиковими для інвестування, хоча станом на 2013 рік їх акції і були прибутковими.

Розміщено облигації у такі українські підприємств та установи: "Київхліб", Мегабанк, Межрегіональна Академія управління персоналом, "Концерн Хлібопром", Харцизький трубний завод, "Таскомбанк", "Альфа-Банк" [11].

Облигації компанії, у які розміщено кошти страхової компанії "АСКА-ЖИТТЯ" є досить надійними та прибутковими, тому даний напрям розміщення активів компанії можна залишити незмінним.

Отже, розглянувши структуру інвестиційного портфеля страхової компанії "АСКА-ЖИТТЯ", можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії.

У ході дослідження структури і складу інвестиційного портфеля страхової компанії ПрАТ "УАСК АСКА-ЖИТТЯ" на початок 2014 р. можуть бути зроблені наступні висновки:

- портфель компанії має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування (основним напрямом інвестування, а це більше 60%, є банківські депозити);

- інвестиції компанії здійснюються в основному в гривневі активи у національній валюті, що на рівні сучасної волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;

- загальний ризик інвестиційного портфеля оцінюється як "середній";

- прибутковість від розміщення коштів на депозитах у комерційних банках варіюється в межах 15-19% річних, що нижче рівня інфляції в Україні за I півріччя 2014 року, а портфель акцій може принести страховій компанії збиток, оскільки значна частка акцій – це акції підприємств металургійного та паливно-енергетичного комплексу, які знаходяться на Сході України і тимчасово призупинили свою діяльність у зв'язку з військовими діями;

- страхова організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда;

- не використовуються потенційні можливості "входу" на вітчизняний ринок пайових інструментів після зatoryного зниження його капіталізації;

- не використовуються усі можливі напрями інвестування власних коштів компанії та коштів страхових резервів відповідно активів, у які можна розміщувати страхові резерви, згідно ст. 31 Закону України "Про страхування".

Результати інвестиційної діяльності даної компанії у 2013 році є позитивними, але визначивши об'єкти, у які компанія інвестує кошти і враховуючи сучасний економічний стан в країні та проблеми на фінансовому ринку, необхідно переглянути та розробити нову інвестиційну стратегію даної компанії.

Відповідно, у майбутніх дослідженнях виникає необхідність побудови оптимальної інвестиційної стратегії для страхової компанії "АСКА-ЖИТТЯ", яка б враховувала дефіцит ресурсів на фінансовому ринку України та відповідала концепції побудови оптимального інвестиційного портфеля з урахуванням принципу диверсифікації та прибутковості.

Таким чином, згідно проведених досліджень, у структурі розміщення страхових резервів страхових компаній в Україні основну частку інвестиційного портфеля страховиків-лідерів займають банківські вклади (депозити), цінні папери, що емітуються державою та акції вітчизняних підприємств.

ВИСНОВКИ.

Отже, на страховому ринку України компанії надають перевагу консервативній інвестиційній стратегії і, відповідно формують консервативний інвестиційний портфель.

Проте, визначивши структуру інвестиційного портфеля страхової компанії "Ренесанс-Життя", доведено, що дана компанія проводить агресивну інвестиційну стратегію, оскільки значну частку у структурі її портфелю займають високо ризикові та прибуткові інструменти, а саме акції українських підприємств. Страхова компанія "Планета страхування" проводить консервативну інвестиційну стратегію, оскільки у структурі її інвестиційного портфеля значну частку займають надійні активи такі як цінні папери, що емітуються державою, боргові цінні папери та нерухомість, також 25% портфелю складають банківські депозити, що є характерним для більшості вітчизняних страхових компаній, тобто портфель даної компанії є диверсифікованим. Страхова компанія "АСКА-ЖИТТЯ" є компанією, що здійснює помірно-консервативну інвестиційну стратегію. Так, у структурі її інвестиційного портфеля переважають банківські вклади, акції, облигації та нерухомість, тобто є як ризикові і прибуткові інструменти, так і надійні високоліквідні активи.

Оскільки існує тісний взаємозв'язок між інвестиційною та страховою діяльністю, а на вітчизняному страховому ринку інвестиційна діяльність страхових компаній по відношенню до страхової діяльності є другорядною на фінансовому ринку в Україні, а також враховуючи жорстко регламентований характер державного регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних страхових організацій, необхідно активізувати діяльність страхових компаній у питанні структуривання їх інвестицій-

ного портфеля з метою збільшення рентабельності інвестицій страховика.

Проаналізувавши особливості розміщення коштів вітчизняних страхових компаній, доведено необхідність розробки концепції оптимальної інвестиційної стратегії та оптимізації структури інвестиційного портфеля страхової компанії з метою підвищення його ефективності, надійності та прибутковості.

ДИСКУСІЯ. Незважаючи на суттєвий обсяг публікацій з дослідження проблем розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній слід констатувати відсутність робіт, присвячених оцінці якості управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні з урахуванням особливостей їх основного виду діяльності та рейтингу на вітчизняному страховому ринку.

Необхідно розробити комплексну систему оцінки рівня якості управління інвестиційною діяльністю страхової компанії, який включає експрес-діагностику управління з подальшим розрахунком інтегрального показника якості, що відрізняється від наявних наукових методик, і яка буде враховувати стан національної економіки та дефіцит фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Страхування: підруч. / В. Д. Базилевич, К. Базилевич, Р.В. Пікус та ін. / за ред. В. Д.Базилевич / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.

R. Pikus, канд. екон. наук, проф.,
D. Nesterova, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ

В статье исследована структура инвестиционного портфеля страховых компаний в Украине с целью оценки эффективности инвестиционной деятельности и инвестиционной стратегии, которую проводят данные страховые организации. Определены основные направления инвестирования средств компаний-лидеров на страховом рынке Украины.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность страховых компаний, структура инвестиционного портфеля, инвестиционная стратегия страховщика, направления размещения активов страховщика, инвестиционные ресурсы страховой компании.

R. Pikus, PhD in Economics, Professor,
D. Nesterova, PhD Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EFFICIENCY OF THE INVESTMENT STRATEGY OF THE INSURANCE COMPANIES IN UKRAINE

The article explores the theoretical basis for the formation of an effective investment strategy of the insurance company. It was determined that, depending on the insurer's conduct and risk factor and yield of funds, investment strategy can be aggressive, moderate and conservative. The main factors that characterize conservative, aggressive and moderately conservative investment strategy are defined. The characteristic of the structure of the investment portfolio of domestic insurance companies is determined. There are insurance companies which conduct an aggressive, conservative and moderately conservative investment strategy. In the article defined the main directions of investments of insurance companies in Ukraine which include bank deposits, government securities and shares. Determined that majority of insurance companies in the insurance market of Ukraine followed a conservative investment strategy which is the least risky. It is noted that in view of difficult economic situation in Ukraine, insurance companies need to develop an effective investment strategy to ensure their ability to pay.

Keywords: investment activity of insurance companies, structure of the investment portfolio, investment strategy of the insurer, directions of the assets of the insurer, investment funds of the insurance company.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2015, 3(168): 12-18

УДК: 364.32

JEL: G 20, 22, 29

DOI: dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/168-3/2

О. Гаманкова, д-р екон. наук, проф.,
С. Шимків, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються особливості формування взаємовідносин між суб'єктами соціального страхування у процесі його реформування. Вивчаються умови інституційного забезпечення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві з урахуванням останніх тенденцій реформування даної сфери. Розглядаються основні принципи, спрямовані на досягнення оптимального балансу економічних і соціальних потреб забезпечення соціальним захистом громадян України.

Ключові слова: соціальне страхування, обов'язкове страхування, добровільне страхування, єдиний соціальний внесок, Фонд соціального страхування України.

Вступ. Актуальність дослідження соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, його інституційного забезпечен-

2. Василенко А.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 "гроші, фінанси і кредит" / А.В. Василенко; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – 16 с.

3. Ткаченко Н. В. Інвестиційна діяльність страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Н. В. Ткаченко; НАН України; Ін-т економіч. прогноз. – К., 2004. – 20 с.

4. Небилиця О. Оцінка інвестиційної стратегії страхової компанії // Економіст. – 2001. – №3. – С. 48–49.

5. Лахметкіна Н.І. Інвестиційна стратегія підприємства: навч. посіб. / Н.І. Лахметкіна. – М.: КНОРУС, 2006. – 184 с.

6. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т. В. Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

7. Електронний журнал про страхування "Форіншурер". Інформація про рейтинг страхових компаній життя в Україні за 2013 рік <http://forinsurer.com/ratings/life/>

8. Офіційний сайт страхової компанії "Ренесанс Життя", структура інвестиційного портфеля за даними фінансової звітності компанії за 2011 – I півр. 2014 рр.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.renlife.com/company/disclosure/portfolio.html>

9. Офіційний сайт страхової компанії "Планета страхування", структура інвестиційного портфеля за даними фінансової звітності компанії за 2011 – I півр. 2014 рр.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://planetlife.com.ua/index.php?id=18>

10. Інформація про страхову компанію ПрАТ "УАСК АСКА – ЖИТТЯ": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aska-life.com.ua/news/REZULTATY_8174.html

11. Фінансова звітність страхової компанії ПрАТ "УАСК АСКА – ЖИТТЯ" за 2013 рік: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aska-life.com.ua/docs/zvit2013.pdf>

Надійшла до редколегії 21.01.15

ня визначається декількома групами факторів. По-перше, даний вид страхування забезпечує надання соціальних гарантій, закріплених у Конституції України,